

Girişimcilik Dersinin İşletme Öğrencilerinin Girişimcilik Niyetine Etkisi: Yalova Üniversitesi Örneği¹

Gökçen Evcı², Elif Nur Alper³

Araştırma Makalesi

Öz

Literatürde yapılan çalışmalara bakıldığında girişimcilik ile ilgili alınan eğitimin öğrencilerin girişimcilik niyetine etkisinin olduğu gözlenmiştir. Bu doğrultuda girişimcilik kavramı ile en yakın ilişki içerisindeki gruplardan biri olan İşletme Bölümü öğrencilerinin girişimcilik niyeti, bu araştırmanın ana konusudur. Ayrıca, yapılan bu çalışma kapsamında Yalova Üniversitesi İşletme Bölümü öğrencileri; dersi henüz almamış (1. ve 2. sınıf), almakta (3. sınıf) ve almış olan (4. sınıf) öğrenciler olarak üç ayrı kategori altında incelenmiştir. Ajzen'in (1991, 2001, 2002) Planlı Davranış Teorisi temel alınarak ve literatürdeki girişimcilik niyetini ölçmek için yapılan çalışmalar incelenerek Liñán ve Chen (2009) tarafından oluşturulan "Girişimcilik Niyeti Anketi" Türkçeye çevrilerek bu çalışmada kullanılmıştır. Bu çalışmada anketlerden elde edilen verilere çoklu regresyon analizleri uygulanmıştır. Örneklem üzerinde yapılan analizlerde; kişisel tutum, öznel norm ve algılanan davranış kontrolünün girişimcilik niyeti üzerinde pozitif etkisinin olduğu görülmüştür. Bu değişkenlerin yanı sıra cinsiyetin girişimcilik niyeti üzerinde etkisi olduğu, erkek öğrencilerin girişimcilik niyetinin kadın öğrencilere göre daha fazla olduğu gözlenmiştir. Öğrencilerin girişimcilik dersi almış veya almamış olmasının ve hane halkı içerisinde girişimci bireyin bulunup bulunmamasının girişimcilik niyeti üzerinde bir etkisinin olmadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler

Girişimcilik Niyeti,
Girişimcilik Dersi,
İşletme Bölümü

Makale Hakkında

Gönderim Tarihi:
23.12.2021

Kabul Tarihi:
09.02.2022

Effect of "Entrepreneurship" Course on Entrepreneurial Intention of Yalova University Business Students

Abstract

Extant literature on entrepreneurship revealed that entrepreneurial education is likely to affect students' entrepreneurial intentions. Considering those studies, we are particularly interested in examining entrepreneurial intentions of business students at Yalova University. Moreover, within the scope of this study, students are divided into three groups as freshmen and sophomores (not taken any entrepreneurship classes yet), juniors (taking entrepreneurship courses in line with the official curriculum) and seniors (already done with entrepreneurship courses in line with the official curriculum). This study adopts Ajzen's (1991, 2001, 2002) "Theory of Planned Behaviour" and Liñán ve Chen's (2009) "Entrepreneurial Intention Questionnaire". Multivariate regression techniques were used throughout the analyses. Tests carried out over the whole population reveal that personal attitude, subjective norm and perceived behavioural control positively influence entrepreneurial intentions of students. Furthermore, it is found that gender has an impact on entrepreneurial intentions of students: Male students are found to have more entrepreneurial intentions when compared to their female peers. Taking entrepreneurship courses at university and having any entrepreneur within their family do not have any effect upon entrepreneurial intentions of students.

Keywords

Entrepreneurial
Intention,
Entrepreneurship,
Business Students

Article Info

Received:
23.12.2021

Accepted:
09.02.2022

¹ Bu araştırma, Yalova Üniversitesi Girişimcilik ve İşletmecilik Uygulama ve Araştırma Merkezinin yönlendirmesiyle başlatılmış ve kaleme alınmıştır. Başta Araştırma Merkezi Başkanı Prof. Dr. Hacı Yunus TAŞ olmak üzere anketin uygulanmasında emeği geçen tüm hocalara ve ankete gönüllü olarak katılan tüm öğrencilere teşekkür ederiz. Çalışma, 13-14 Mart 2020 7. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresinde (UBAK) sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² İşletme, İİBF, Yalova Üniversitesi, Yalova, Türkiye, gokcen.evci@yalova.edu.tr, 0000-0003-3110-6046

³ İşletme, İİBF, Yalova Üniversitesi, Yalova, Türkiye, elifnur.alper@yalova.edu.tr, 0000-0002-1152-4278.

Giriş

Ekonominin büyümesinde ve gelişmesinde girişimcilerin önemli katkısı olduğu yadsınamaz. Girişimciliğin ülke ekonomisine sağladığı katkının yanı sıra teknoloji ve bilim alanındaki değişimleri ve gelişmeleri etkilediği görülmektedir. Bu değişimler hem ulusal hem de uluslararası pazarda rekabette avantaj elde edilmesini sağlamaktadır.

Girişimcilik, kişisel anlamda yetenekleri açığa çıkarmasına ek olarak yapılacak yatırımlarla gelecekte atacağı adımlar bakımından da kişinin özgüveninin artmasına yardımcı olacaktır. Girişimcilik ayrıca kişinin bağımsızlık ve sorumluluk değerleri açısından farkındalığını da artırmaktadır (GEM, 2021: 65).

Dünya genelinde girişimciliğin ve girişimcilik eğitiminin önemi giderek artmaya devam etmektedir. Wong ve Wang (2004: 163), genç bireylerin girişimci tutum ve isteklerini geliştirme ve yetiştirme potansiyelini artırmak için daha öğrencilik aşamasındayken eğitilmeleri gerekliliğini belirtmişlerdir. Yapılan araştırmalar da öğrencilerin girişimcilik meylinin gelecekte girişimci olma potansiyeli için temel oluşturduğunu göstermektedir (Wong ve Wang, 2004: 163).

Akademik alanda girişimcilik ile ilgili ilk eğitim 1938 yılında Japonya’da Kobe Üniversitesinde başlatılmıştır. Amerika’da girişimcilik eğitimi ilk olarak 1947 yılında Harvard Business School tarafından hazırlanan eğitim programı ile verilmiştir (Memduhoğlu ve Şahin, 2017: 298). İlerleyen yıllarda girişimcilik eğitimi veren üniversite sayısı giderek artmıştır. Avrupa’da ise girişimcilik ile ilgili eğitimler 1970’li yıllarda İngiltere ve İsveç’te vermeye başlanmış, Avrupa’nın genelinde girişimcilik eğitiminin verilmesinin yaygınlaşması ise 1990’lı yıllardır (Özdemir, 2016: 228). Girişimcilik eğitiminin verilmesi AB’nin politikaları arasında da yer almaktadır. Türkiye’de girişimcilik ile ilgili eğitimler yükseköğrenim düzeyinde verilmektedir. Girişimcilik dersi genel olarak İşletme Bölümünün dört yıllık ders planı içinde zorunlu veya seçmeli ders olarak verilmektedir (Yelkikalan ve diğerleri, 2010: 54).

Buradan yola çıkarak; bu araştırma kapsamında Yalova Üniversitesi İşletme Bölümü öğrencilerinin girişimcilik niyetleri incelenmiştir. Ajzen’in (1991, 2001, 2002) Planlı Davranış Teorisinden yola çıkarak öğrencilerin sahip olduğu kişisel tutumun, öznel normun ve algılanan davranış kontrolünün girişimcilik niyeti üzerindeki etkisi araştırılmıştır. Ayrıca, girişimcilik niyetini etkilemesi muhtemel olan cinsiyet, hane hakkında girişimci bireyin olması ve girişimcilik eğitimi almış olma değişkenleri testlerde kukla değişken olarak kullanılmıştır.

Araştırmanın ilk bölümünü girişimcilik niyeti kavramı ve literatür incelemesi oluşturmaktadır. İkinci bölümde ise; araştırmanın yöntemi, hipotezler ve analizler yer almaktadır. Araştırmanın üçüncü bölümünde bulgulara yer verilmiştir. En son bölüm ise; sonuç ve önerilerden oluşmaktadır.

1. Girişimcilik Niyeti ve Literatür İncelemesi

Avrupa Komisyonuna (2022) göre girişimcilik; fırsatlara ve fikirlere göre hareket etmek ve onları başkaları için finansal, kültürel veya sosyal değer yaratacak bir şekle getirmektir. Krueger’a (1993: 7) göre girişimcilik; “yeni bir iş başlatmak” şeklinde tanımlanmıştır. Girişimcilik; yeni iş alanları yaratmayı, yeni yetenekler oluşturmayı ve yeni piyasalara açılmayı sağlamaktadır. Diğer bir deyişle; girişimcilik, ekonomik kalkınmanın ve iş yaratmanın itici gücüdür (Avrupa Komisyonu, 2013: 3).

Girişimcilik, toplumlar için yüzyıllardan beri önem taşıyan bir kavramdır. Bir bireyin başarılı bir girişimci olabilmesi için gereken yetenekler, eğitim ile geliştirilebilir (Maresch, Harms, Kailer ve Wimmer-Wurm, 2016: 172; Liñán, Rodríguez-Cohard ve Rueda-Cantuche, 2011: 195). Eğitim; usta olma konusunda deneyim sağlamasıyla, sosyal ikna kabiliyetini arttırmasıyla, öğrenim aktivitelerinde simülasyonlar barındırmasıyla kişileri girişimci olmak konusunda teşvik etmede kritik bir yere sahiptir (Pihie, 2009: 339). Girişimcilik eğitimi, kişinin girişimcilik konusundaki ufkunu genişletse de girişimci olabilmesi için tek başına yeterli değildir.

Eğitimin yanı sıra kişinin girişimci olma niyeti ve karakter özellikleri de kişinin girişimci olmasında belirleyici olan faktörlerin en başında gelmektedir (Liñán ve diğerleri, 2011, s.196). Girişimcilik niyeti, yeni bir girişim başlatmayı veya var olan girişimlere yeni değerler katmayı

hedeflemek, bu doğrultuda davranış sergilemek olarak tanımlanabilir (Bird, 1988: 443; Krueger, 1993: 6). Bireyin davranış kararını etkileyen niyet kavramı, Shapero ve Sokol'un (1982) Girişimci Olay Modeli ve Ajzen'in Planlı Davranış Teorisi (1991, 2001, 2002) ile açıklanmaktadır.

Girişimci Olay Modeline göre, bir girişimi başlatma niyeti; algılanan çekicilik, algılanan yapılabirlik ve harekete geçme eğiliminden oluşmaktadır (Krueger, 1993: 5). *Algılanan çekicilik*, kişinin bir işe başlama beklentisini çekici bulma derecesidir. *Algılanan yapılabirlik*, kişinin bir işi başlatmak için öz yeterliğine dair olan inancıdır. *Harekete geçme eğilimi*, kişinin karar vermekte gösterdiği davranışı kendi iradesine dayalı olarak gerçekleştirmesidir (Krueger, 1993: 8-9).

Girişimci Olay Modeli ile aynı doğrultuda, fakat daha detaylı olarak Ajzen tarafından yıllar içerisinde geliştirilen Planlı Davranış Teorisi (Ajzen, 1991; 2001; 2002); bireylerin sosyal davranışlarını açıklamak için kavramsal bir çerçeve oluşturmaktadır. Kişisel tutum, öznel norm ve algılanan davranış kontrolünün bireyin nasıl davranacağına dair niyetini yüksek derecede doğrulukla tahmin ettiğini bulmuştur (Ajzen, 1991: 206). Tutum, bireylerin davranışlarının altında yatan içsel bir faktördür. Soyut bir kavram olmasına rağmen tutum, bireylerin davranışlarında doğru ve nitelik kendisini göstermektedir. *Kişisel tutum*, kişinin söz konusu davranışı olumlu veya olumsuz değerlendirme derecesidir. Girişimcilik açısından bakıldığında bu alt boyut, bir girişimci olmanın kişisel açıdan değerlendirilmesi anlamını taşımaktadır. Burada söz konusu olan sadece duyuşsal değil, ayrıca eleştirel anlamda bir tutumdur. *Öznel norm*, davranışı gerçekleştirmede kişinin algıladığı sosyal baskı derecesidir. Bu alt boyut özellikle kişilerin sosyal çevresinin söz konusu kişinin davranışı gerçekleştirme (girişimci olma) kararını uygun bulup bulmadığı algısını ifade etmektedir. *Algılanan davranış kontrolü*, bir davranışı gerçekleştirmede kişinin algıladığı zorluk derecesidir ve bu boyutun geçmiş deneyimleri ve beklenen engelleri yansıttığı varsayılmaktadır. Girişimci olma yolunda kaynaklar ve teşvikler ne kadar fazlaysa ve kısıtlayıcı faktörler ne kadar az ise kişinin girişimci olma niyeti üzerindeki algılanan davranış kontrolü o derece yüksek olacaktır (Ajzen, 1991: 188; Kalkan, 2011: 194-195; Liñán ve Chen, 2009: 295; Çetinkaya Bozkurt, 2014: 30-32).

Literatürde girişimcilik niyetini açıklamada bu teorik çerçeve kapsamında birçok çalışma yapılmıştır. Yerli ve yabancı literatürde konu ile ilgili öne çıkan çalışmalardan bazıları, aşağıda kronolojik olarak sıralanmıştır.

Krueger (1993), 126 adet lisans eğitiminin son yarısındaki öğrenciye yaptığı anketlerde girişimcilik niyetini incelemiştir. Elde ettiği sonuçlara göre; algılanan çekicilik, algılanan yapılabirlik ve harekete geçme eğiliminin girişimcilik niyetini pozitif etkilediği görülmüştür. Öte yandan; girişimcilikle ilgili kişinin sahip olduğu niceliksel göstergenin (aile şirketi, tanıdık şirketi, küçük bir işletmede çalışma, kendi işinin patronu olma bileşenlerini içeren bir gösterge) girişimcilik niyetini algılanan yapılabirlik yoluyla, bu deneyimlerin pozitifliğinin ise girişimcilik niyetini algılanan çekicilik yoluyla dolaylı olarak etkilediği gözlemlenmiştir.

Kolvereid (1996), Norveç İşletme Okulunda 2 yıllık programda öğrenim gören 128 ilk yıl öğrencisinin girişimcilik niyetini anket yoluyla incelemiştir. Buna göre; davranışın ve kişisel normun kendi işini kurmayla bağlantılı olarak daha çok tercih edildiği ve algılanan davranış kontrolünün daha fazla olduğu durumlarda kişinin kendi işini kurma niyetinin daha güçlü olduğu bulunmuştur. Ayrıca, kendi işini kurma deneyiminin ve aileyle ilgili demografik özelliklerin niyeti dolaylı olarak etkilediği ve cinsiyetin niyeti etkilemediği sonuçları elde edilmiştir.

Autio, Keeley, Klofsten, Parker ve Hay (2001), çalışmalarında girişimciliğe karşı tutum, öznel norm ve algılanan davranışsal kontrol değişkenlerinin girişimcilik niyetini pozitif olarak etkilemesi beklentisinin yanı sıra bunların içinden algılanan davranışsal kontrol değişkeninin niyet üzerinde en yüksek etkiyi barındıracağını düşünerek analizlerini yapmıştır. Ana örneklem; Finlandiya, İsveç ve Amerika'da bulunan dört üniversiteden 3445 öğrenciyi kapsamaktadır. Sonuçlar hem tüm hem de alt örneklemelerde beklentilerle paraleldir. Fakat, daha güvenilir bir anketin uygulandığı Londra İşletme Okulunda elde edilen 97 anketin sonucuna göre; yapısında daha fazla çevresel bakış açısı barındıracak şekilde düzenlenmiş olan öznel normun girişimcilik niyetine etkisinin olmadığı gözlemlenmiştir.

Souitaris, Zerbinati ve Al-Laham (2007), temel bilimler ve mühendislik alanlarında eğitim gören öğrencilerin girişimcilik tutumunda ve niyetinde girişimcilik eğitiminin etkisini test etmeyi

amaçlamış; Londra ve Grenoble şehirlerinde yer alan üniversitelerde toplam 250 öğrenciye girişimcilik programı (ders seti) alıp almamasına göre (program grubu (124) – kontrol grubu (126)) program öncesi ve sonrası anketleri uygulanmıştır. Sonuç olarak; kendi işini kurma tutumu, öznel norm ve algılanan davranış kontrolü ne kadar yüksekse öğrencilerin kendi işini kurma niyeti o kadar güçlü bulunmuştur.

Liñán ve Chen (2009), yapmış oldukları çalışmada psikoloji ve girişimcilik aspektlerinin birleşiminden oluşan ve özünde girişimcilik niyetini ölçen bir anket hazırlamıştır. Ana hedef, araştırmacıların yeni geliştirdikleri bu enstrümanın yapısını ve psikometrik özelliklerini tanıtmak ve oluşturdukları modelin farklı kültürlere uygulanmasının test edilmesidir. Bu hedefle Liñán ve Chen (2009); geçerli olarak, İspanya’da bulunan üç üniversitenin öğrencisinden toplam 387 ve Tayvan’da düzenlenen en kapsamlı iş planı yarışmasına katılan öğrencilerden 132 adet anket elde etmişlerdir. Yapısal eşitlik analizi uygulanan modelde; kişisel tutumun ve algılanan davranış kontrolünün girişimcilik niyetini pozitif yönde etkilerken öznel normun girişimcilik niyetine böyle bir etkisinin olmadığı; öznel normun ise girişimcilik niyetinin bu iki bileşenini pozitif yönde etkilediği bulunmuştur. Bu bulguların ülkeler arasında farklılık göstermesi de analizden elde edilen önemli sonuçlardandır.

Pihie (2009), çalışmasında girişimle ilgili öz yeterliliğin (verilen işi yapabileceğine dair kendine olan güven) ve girişim niyetinin öğrenciler tarafından nasıl algılandığını incelemiştir. Bu bağlamda Malezya’da bulunan üç adet araştırma üniversitesindeki 1554 öğrenciye anket uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre; girişimcilik niyetleri ve öz yeterlilik, öğrencilerin girişimciliği hedefleyip hedeflemediğine göre farklılaşmaktadır. Girişimciliğin üniversitede öğrenilmesi gerektiğini düşünen öğrenciler, düşünmeyen gruba göre daha fazla girişimcilik niyetine sahiptir. Ayrıca, girişimciliğin üniversitede öğrenilmesi gerektiğini düşünen öğrencilerin göreceli olarak daha fazla girişimsel davranışı algılama ve değerlendirme yetisi olduğuna dair bulgular elde edilmiştir.

Kalkan (2011), niyetin davranışı şekillendirmesinde rol oynayan faktörlerin girişimcilik niyeti üzerindeki etkisini Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Zeliha Tolunay Uygulamalı İşletmecilik ve Teknoloji Yüksekokulunun 134 öğrencisi üzerinde incelemiştir. Elde edilen bulgulara göre; kişisel tutumun ve algılanan davranış kontrolünün girişimcilik niyeti üzerinde anlamlı bir etkisinin olduğu; öznel normun ise bağımlı değişkeni etkilemediği gözlemlenmiştir. Ayrıca; cinsiyete bağlı olarak girişimcilik niyetinin farklılık gösterdiği, öğrencilerin ailesinde girişimcilerin varlığının ise girişimcilik niyetine göre anlamlı bir farklılık yaratmadığı sonuçları elde edilmiştir. Aynı popülasyona ait bir örneklem üzerinde çalışan Çetinkaya Bozkurt (2014) da benzer şekilde, kişisel tutumun ve algılanan davranış kontrolünün girişimcilik niyeti üzerinde pozitif, öznel normun ise girişimcilik niyeti üzerinde anlamlı olmayan etkisini saptamıştır.

Liñán ve diğerleri (2011), çalışmasında girişimcilik niyetini ve davranışını Sevilla’da bulunan iki üniversitedeki İşletme ve İktisat alanında eğitim gören 354 adet son sınıf lisans öğrencisine uygulanan anketlere uygulanan faktör-regresyon yöntemiyle incelemiştir. Elde edilen sonuçlara göre; algılanan çekicilik ve girişimciliğe karşı gösterilen tutum değişkenlerinin girişimcilik niyeti üzerinde pozitif anlamlı etkisi bulunmuştur. Öte yandan; algılanan sosyal norm ve girişimcilik hakkında bilgiye sahip olma değişkenleri farklı kademelerde analizden dışlanmıştır.

Zhang, Duysters ve Clodt (2014), çalışmasında algılanan çekicilik ve algılanan yapılabirlik kavramlarının girişimcilik niyeti üzerindeki etkisini ve girişimcilik niyetindeki değişkenliği kısmi olarak açıkladığı düşünülen bir değişken setini (kişinin hayatında girişimciliğin rolü (girişimcilikle ilişkisinin yakınlığı), girişim eğitimi) 10 Çin üniversitesinde yapılan 494 anket ile incelemiştir. Sonuçlara göre; algılanan çekiciliğin girişimcilik niyeti üzerindeki etkisi pozitifken, algılanan yapılabirliğin etkisi bulunamamıştır. Ayrıca; öğrencinin girişimcilik kavramına yakınlığının girişimcilik niyetini negatif etkilediği, girişimcilikle ilgili alınan eğitimin ise girişimcilik niyetini pozitif etkilediği bulunmuştur. Kadın öğrencilerin girişimcilik niyetinin erkeklerinkine göre daha düşük olduğu; teknolojiyle ilgili üniversitelerde okumanın veya teknolojiyle yakından ilgili bir bölümde olmanın öğrencilerin girişimcilik niyetini pozitif yönde etkilediği gözlemlenmiştir.

Ekici’nin (2016) çalışmasında Ajzen’in (1991) Planlı Davranış Teorisinin ve üniversitede alınan girişimcilik dersinin Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi ve Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi işletme bölümü öğrencilerinin girişimcilik eğilimine etkisi araştırılmıştır. 281 öğrencinin katıldığı

anketlerde; girişimcilik eğiliminin pozitif etkisi en yoğun olarak algılanan davranışsal kontrol değişkeninde gözlenmiş; öznel normun ise girişimcilik eğilimini etkilemede anlamlı katkısının olmadığı gözlemlenmiştir. Girişimcilik eğitiminin girişimcilik eğilimine etkisi de %15 güven düzeyinde pozitif anlamlı çıkmıştır. Ayrıca; öğrencilerin cinsiyetlerinin, yaşadıkları bölgelerin, kardeşlerinin sayısının, yakın çevresinde girişimci bireylerin olmasının, çekirdek ailesinde kendi işini kuran bireylerin olmasının ve kariyer hedeflerinin girişimcilik eğilimi ile anlamlı bir ilişkisi bulunurken; anne-baba mesleğinin ve aile gelirinin girişimcilik eğilimi ile anlamlı bir ilişkisi bulunamamıştır.

Maresch ve diğerlerinin (2016) çalışması; girişimcilik eğitimi ve girişimcilik niyeti arasındaki ilişkiyi ile kişisel tutumun, öznel normun ve algılanan davranış kontrolünün girişimcilik niyetine etkisini ve bu göstergelerin eğitim ile niyet arasındaki ilişkiye nasıl katkı yaptığını teknik bilimler (mühendislik ve doğa bilimleri) ve sosyal bilimler (işletme ve iktisat) alanlarında eğitim gören toplam 1494 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Sonuçlara göre; tutumun tüm öğrenci gruplarında girişimcilik niyetini pozitif etkilediği, öznel normun sadece teknik bölümlerde okuyan öğrenciler için anlamlı olduğu (negatif yönde) ve algılanan davranış kontrolünün sadece sosyal bilimlerde okuyan öğrenciler için anlamlı olduğu (pozitif yönde) bulunmuştur. Öte yandan; girişimcilik eğitimi ve niyet arasında tüm gruplar için pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ve işletme öğrencileri için eğitimin katsayısının daha büyük olduğu gözlemlenmiştir. Girişimcilik eğitiminin niyet üzerindeki etkisini etkileyen tek değişken, sosyal bilimler öğrencileri için, öznel norm olmuştur. Buna göre; eğitimin kapsamı arttıkça öznel normun girişimcilik niyeti üzerindeki pozitif etkisi zayıflamaktadır. Ayrıca; yaşın ve cinsiyetin, özellikle işletme öğrencileri için, girişimcilik niyeti konusunda ayırt edici bir değişken (yaşı göreceli olarak büyük olan ve erkek olan öğrencilerin girişimciliğe olan eğilimlerinin daha fazla olması) olduğu gözlemlenmiştir.

Ozaralli ve Rivenburgh (2016), Türk ve Amerikan olmak üzere toplam 589 öğrencinin katıldığı anketler ile girişimcilik niyetini etkileyen değişkenleri incelemiştir. Bulgulara göre hem Türk hem Amerikan öğrenciler, yeni bir girişime başlamak için göreceli olarak düşük niyet sergilemektedir; fakat bu öğrenci gruplarının girişimci olmaya dair kişisel tutumları yüksektir. Her iki örnekte de girişimcilik niyeti ile öznel norm, kişisel tutum ve algılanan davranış kontrolü arasında pozitif ilişki bulunmuştur. Ayrıca iyimserlik, yenilikçilik, risk alma yatkınlığı ve girişimcilik niyeti arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır. Her iki grup öğrenci de yeni bir işe başlamak için girişimcilik hakkında daha fazla eğitime ve uygulamaya gereksinim duyduklarını belirtmiştir.

Gençay'ın (2017) çalışmasının amacı; Mersin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencilerinin kişilik özelliklerinin girişimcilik niyetine olan etkisini incelemektir. Buna ek olarak; öğrencilerin demografik özellikleri ile girişimcilik niyetinin düzeyi arasındaki ilişki incelenmiştir. Girişimci bir kişinin özelliklerinin seviyesini ölçmek adına Koh'un (1996), girişimcilik niyetini ölçmek amacı ile de Liñán ve Chen'in (2009) anketleri araştırma kapsamında 320 öğrenciye uygulanmıştır. Sonuç olarak kişilik özellikleri ile girişimcilik niyeti arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Öte yandan; cinsiyet, anne-baba meslekleri, babanın eğitim durumu, aile ve yakın çevrede başarılı bir çalışan bulunması, aile ve yakın çevrede iflas eden birinin olması ve girişimcilik ve işletmecilik dersi almak ile girişimcilik niyeti arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Bunun aksine; annenin eğitim durumu, aile ve yakın çevrede başarılı bir girişimci olması, kendini girişimci bir kişiliğe sahip olarak görmek ile girişimcilik niyeti arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Alparslan, Taş ve Yastıoğlu (2017), Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO, Ağlasun MYO ve Bucak Hikmet Tolunay MYO 'da okuyan öğrencilere uyguladıkları çalışmada öğrencilerin girişimcilik niyetlerinin eğitimle mi veya kültürel değerlerle mi etkilendiğini araştırmışlardır. 722 öğrenci üzerinde yaptıkları çalışma sonucunda eğitimin girişimcilik niyeti üzerine bir etkisi görülmezken, kültürel değerlerin (kendini güçlendirme ve değişime açıklık kültürel değer boyutları) girişimcilik niyeti üzerine pozitif bir etkisi gözlemlenmiştir.

Uslan (2019) çalışmasında Akdeniz Üniversitesi Girişimcilik ve Kariyer Merkezi tarafından gerçekleştirilen KOSGEB eğitimlerine katılan 260 kursiyerin aldığı eğitimin girişimcilik düzeyi üzerindeki etkisini Planlı Davranış Teorisi çerçevesinde incelemiştir. Sonuçlara göre; kişisel tutum ve algılanan davranış kontrolü değişkenleri ile girişimcilik niyeti arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca girişimcilik eğitimi almanın girişimcilik niyeti üzerinde olumlu bir etkisi olduğu bulunmuştur.

Özdemir'in 2019 yılına ait çalışmasında Aksaray Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulunda öğrenim gören 52 öğrenci ile mülakat yapılarak bu öğrencilerin girişimcilik dersi ile ilgili görüşleri alınmıştır. Memur olmaya odaklanmış öğrencilere girişimcilik dersi aldıktan sonra "Girişimcilik dersi hakkında neler düşünüyorsunuz?", "Girişimcilik dersinin size katkısı hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?", "Sizce girişimcilik dersinin daha faydalı olabilmesi için neler yapılmalıdır?" ve "Girişimcilik dersinin uzaktan eğitim ile verilebilmesi ile ilgili görüşleriniz nelerdir?" soruları sorulmuş ve öğrencilerin görüşleri alınmıştır. Öğrencilerin ilk soruya yanıtları girişimcilik eğitimi yararlı buldukları yönündedir. Öğrenciler ikinci soruya verdikleri yanıt ile girişimciliği alternatif kariyer olarak görmeye başladıklarını, dersin özgüven becerilerini geliştirdiğini ve iş kurmaya teşvik ettiğini bildirmiştir. Öğrenciler, üçüncü soru için ise girişimcilik dersine girişimcilerin katılması, iş ziyaretleri, örnek vakalar ve girişimcilik eğitiminin daha erken yaşlarda verilmesi gibi görüşlerini dile getirmiştir. Öğrenciler son olarak girişimcilik dersinin yüz yüze verilmesinin daha yararlı olacağını belirtmiştir.

Tuygun Toklu (2020), Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Fındıklı Uygulamalı Bilimler Yüksekokulunda girişimcilik eğitimi almamış öğrenciler üzerinde yaptığı çalışmada Planlı Davranış Teorisi ve girişimcilere verilen teşviklerin girişimcilik niyetine etkisini araştırmış; algılanan davranışsal kontrolünün ve kişisel tutumun girişimcilik niyetini etkilediğini bulmuştur. Ayrıca bu çalışmada girişimcilere sağlanan teşviklerin öğrencilerin girişimcilik niyetini etkilediği gözlemlenmiştir.

Fragoso, Rocha-Junior ve Xavier (2020) çalışmalarında kişisel özelliklerin, girişim eğitimi ve uygulamalarının, sosyal kabulün, öz yeterliğin ve girişimcilik davranışının girişimcilik niyetine etkisini Portekiz ve Brezilya ülkelerinden 600 üniversite öğrencisine uygulanan anketler üzerinden incelemiştir. Sonuçlara göre kişilik özellikleri, öz yeterlik ve girişimcilik tutumu; girişimcilik niyetinin güçlü tahminicileridir. Girişimcilik eğitimi ve uygulamaları da girişimcilik niyetini, daha güçsüz bir şekilde de olsa, etkilemektedir. Erkeklerin kadınlara göre girişimcilik niyeti daha yüksektir ve ailesinde girişimci olan öğrenciler gelecekte belki de daha kolay girişimci olacaktır. Ayrıca söz konusu örnekleme sosyal kabul ve ülke menşei, girişimcilik niyeti üzerinde anlamlı birer etki göstermemektedir.

Eroğlu ve Avcı (2021) çalışmalarında Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi İşletme Bölümü öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin birinci ve dördüncü sınıfta farklılık gösterip göstermediğini incelemiştir. Bu amaçla öğrencilere 2015 Ekim ve 2019 Mayıs aylarında anketler uygulanmıştır. Girişimcilik eğilimini ölçme amacıyla Koh (1996) ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen sonuca göre; dördüncü sınıf öğrencilerinin girişimcilik eğilimleri, birinci sınıf öğrencilerinininkine göre daha düşük bulunmuştur. Ayrıca ailede girişimci olup olmamasına göre birinci sınıf öğrencilerinin girişimcilik eğilimlerinin farklılaşmadığı bulunurken; dördüncü sınıf öğrencilerinden ailesinde girişimci olanların girişimcilik eğilimlerinin genel olarak daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Fidan, Çetin ve Yurdasever (2021) çalışmalarında tesadüfi örneklem yoluyla seçilen 18 devlet üniversitesinin işletme lisans öğrencilerinin girişimcilik düşüncelerinin zaman içindeki değişimini araştırmışlardır. Bu bağlamda ilk olarak 2005 yılında, seçilen üniversitelerde 2., 3. ve 4. sınıfta bulunan toplam 360 öğrenciye anket uygulanmış ve aynı anket formu 2020 yılında da aynı üniversitelerde öğrenim gören aynı sınıf seviyesindeki eş sayıda öğrenciye tekrar uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; girişimcilik anlamında eğitim kurumları geçmişe kıyasla daha başarılı olarak algılanmaktadır. Her iki dönemde de öğrenciler, girişimciliği teşvik eden en önemli faktörlerin bilgi ve para olduğunu belirtmiştir. Ayrıca girişimcilik isteğinde zamanla azalma gözlenmiştir. 2005 yılında kadınların girişimciliğe daha meyilli oldukları, 2020 yılında da bu trendin tersine döndüğü gözlemlenmiştir.

2. Araştırma

2.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı; Ajzen'in Planlı Davranış Teorisinin (1991, 2001, 2002) önerdiği şekilde, planlı davranışı motive eden faktörlerin girişimcilik niyetine olan etkisini incelemektir. Çalışmada ayrıca üniversitede alınan girişimcilik eğitiminin, cinsiyetin ve hane hakkında kendi işini kurmuş bir bireyin varlığının girişimcilik niyetine olan etkileri araştırılmıştır.

2.2. Araştırmanın Yöntemi

2.2.1. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Araştırmanın evrenini Yalova Üniversitesinde öğrenim gören 433 sayıdaki İşletme Bölümü lisans öğrencileri oluşturmaktadır. Bu ana kütlede %5'lik bir hata büyüklüğü varsayılarak örneklem büyüklüğü 204 olarak hesaplanmıştır.⁴ Öğrencilerin cevap vermeme olasılığı ile potansiyel hatalar göz önünde bulundurularak, İşletme Bölümüne ait sınıfların hepsi dolaşarak anket formları ulaşılabilen tüm öğrencilere dağıtılmıştır. Ankete gönüllü olarak katılan toplam İşletme Bölümü öğrenci sayısı 256, analize kabul edilen anket sayısı 244'tür. Nihai olarak değerlendirilen anketlerin oranı %95'tir.

2.2.2. Veri Toplama Araçları

Bu analizde nicel araştırma yöntemlerinden anket tekniği katılımcılara iki aylık süre boyunca uygulanmıştır. Anket çalışmanın etik onayı, T.C. Yalova Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu tarafından verilmiş olup; kararın protokol numarası 2021/14, verilmiş tarihi 11.03.2021'dir.

Anketler, İşletme Bölümüne ait dersliklerde İşletme Bölümü öğrencilerine uygulanmıştır. Anketi doldurmadan önce katılımcılara anketin gönüllülük esasına dayalı olduğu belirtilmiş; çalışmanın konusu ve amacı hakkında bilgi verilmiştir.

Bu amaçla öğrencilerden toplam olarak 256 adet anket formu elde edilmiştir. 1. ve 2. sınıf 104 adet, 3. sınıf 54 adet ve 4. sınıf 96 adet olmak üzere 244 anket formu, SPSS 23 kullanılarak değerlendirilmiştir. 12 adet anket formu, verilerin sağlıklı olmaması nedeniyle analizden çıkarılmıştır.

Öğrencilere uygulanan anketin içeriğinde demografik bilgiler (yaş, sınıf, cinsiyet vb.), girişimcilik kavramıyla ilgili bilgi ve görüşlerini inceleyen sorular⁵ ve Liñán ve Chen'in (2009, s.612) Girişimcilik Niyeti Ölçeği yer almaktadır.

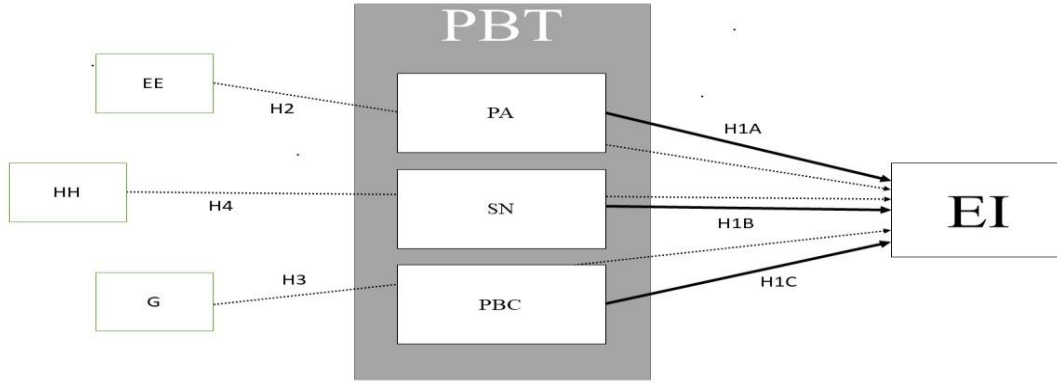
Araştırmada kullanılan ölçek, 5'li Likert ölçeğidir [Kesinlikle katılmıyorum (1)- Kesinlikle katılıyorum (5)] ve Liñán ve Chen tarafından 2009 yılında yapılan çalışmadan alınmıştır. Ölçek; kişisel tutum (personal attitude-PA), öznel norm (subjective norm-SN), algılanan davranış kontrolü (perceived behavioral control-PBC) ve girişimcilik niyeti (entrepreneurial intention-EI) olmak üzere dört boyuttan oluşmaktadır. Orijinal kaynakta yer alan 20 ifade tarafımızdan Türkçeye çevrilmiş ve bu ifadelerin 18'i çalışmamızda kullanılmıştır. Çalışmamızda kullanılan 18 ifadeden 5 tanesi PA, 2 tanesi SN, 5 tanesi PBC ve 6 tanesi EI boyutlarına aittir.

2.3. Araştırmanın Modeli⁶

⁴ Ana kütle büyüklüğüne ve güvenilirlik düzeyine göre örneklem hacmini belirlemek için kullanılan formül, $n = \frac{N.t^2.p.q.}{(N-1).d^2+t^2.p.q}$ şeklindedir. Burada n örneklem hacmini, N ana kütle hacmini, t güven düzeyine ait t tablo değerini, p ve q (1-p) ana kütle oranı tahminini ve d örneklem hata büyüklüğünü göstermektedir (Bayram, 2017: 25).

⁵ "Hane halkı içinde kendi işini kuran biri var mı?", "Girişimci olmak ifadesi size ne ifade ediyor?", "Hangi alanda iş kurmayı tercih ederiniz?", "Girişimcilere sağlanan desteklerden haberdar mısınız?", "Girişimcilik ile ilgili bir kariyer planınız var mı?", "Aldığınız girişimcilik eğitimi yararlı mı?"

⁶ PBT: Planlı Davranış Teorisi (Theory of Planned Behavior), PA: Kişisel Tutum (Personal Attitude), SN: Öznel Norm (Subjective Norm), PBC: Algılanan Davranış Kontrolü (Perceived Behavioral Control), EI: Girişimcilik Niyeti (Entrepreneurial Intention), EE: Girişimcilik Eğitimi (Entrepreneurial Education), HH: Hane Halkı (Household), G: Cinsiyet (Gender).

Şekil 1: Araştırmanın Modeli

2.4. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırmada kişisel tutum (PA), öznel norm (SN) ve algılanan davranış kontrolünün (PBC) girişimcilik niyeti üzerindeki etkileri ölçülmüştür. Analizde girişimcilik niyeti bağımlı değişkeni ile kişisel tutum, öznel norm ve algılanan davranış kontrolü bağımsız değişkenleri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırma çerçevesinde kurgulanan hipotezler aşağıda verilmiştir:

H1A: Kişisel tutum, girişimcilik niyetini anlamlı olarak etkilemektedir.

H1B: Öznel norm, girişimcilik niyetini anlamlı olarak etkilemektedir.

H1C: Algılanan davranış kontrolü, girişimcilik niyetini anlamlı olarak etkilemektedir.

H2: Öğrencilerin girişimcilik niyetleri; girişimcilik dersi almış, almakta olan ve almamış olmalarına göre farklılık göstermektedir.

H3: Öğrenci cinsiyetine göre girişimcilik niyeti farklılık göstermektedir.

H4: Öğrenci ailelerinde girişimci olup olmamasına göre girişimcilik niyeti farklılık göstermektedir.

2.5. Bulgular

2.5.1. Demografik Bulgular

Tablo 1'de katılımcılara ait cinsiyet, sınıf ve katılımcıların hane halkında kendini işini kuran birey ile katılımcının yakınlık ilişkisini gösteren demografik bilgiler bulunmaktadır.

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Özellikleri

		N	(%)
Cinsiyet	Kadın	106	41.6
	Erkek	149	58.4
Sınıf	1.Sınıf (dersi almamış)	52	20.4
	2.Sınıf (dersi almamış)	51	20
	3.Sınıf (dersi almakta)	53	20.8
	4.Sınıf (dersi almış)	95	37.3
Hane Halkında Kendi İşini Kuran Biri Var Mı?	Anne	5	2
	Baba	72	28.2
	Kardeş	10	3.9
	Hayır	129	50.6
	Diğer	17	6.7

Anket katılımcılarının %60'a yakını erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklemin %37'si girişimcilik dersini almış olan 4. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Buna ek olarak; anket uygulandığında dersi almakta olan katılımcı yüzdesi %21, dersi henüz almamış olan katılımcıların yüzdesi %40'tır. Katılımcıların %51'inin hane halkı içerisinde kendi işini kuran bir birey bulunmamaktadır. Öte yandan katılımcıların %28'inin babası, kendi işini kurmuştur.

Tabloda dışında yer alan diğer ilgi çekici bulgular aşağıda özetlenmiştir:

- Katılımcıların %57'si daha önceleri staj yapmış veya bir iş yerinde çalışmıştır.
- Katılımcıların sadece %50'si aldıkları girişimcilik eğitiminin yararlı olup olmadığı hakkındaki soruyu yanıtlamıştır. Soruyu yanıtlayan öğrencilerin %70'i girişimcilik dersinin veya eğitiminin yararlı olduğunu belirtmişlerdir.
- Katılımcıların %47'si "Girişimcileri tanımlamak için aklınıza gelen ilk sıfat hangisidir?" sorusuna "yenilikçi", %26'sı "azimli" yanıtını vermişlerdir. Katılımcıların girişimcileri tanımlamak için kullandığı diğer sıfatlar; farklı, hayalci, çözüm odaklı, yaratıcı, özgüvenli ve cesurdur.
- "Hangi sektörde iş kurmayı tercih ederdiniz?" sorusuna verilen yanıtlar arasında ilk sırada hizmet sektörü yer almaktadır. Bunun yanı sıra moda, kozmetik, yazılım, e-ticaret gibi alanlar da öğrencilerin tercihleri arasında yer almaktadır.

2.5.2. Faktör Analizi

Faktör analizi, birbiriyle ilgili çok sayıda değişkeni bir araya getirip kavramsal açıdan anlamlı daha az sayıda değişken oluşturmayı amaçlayan çok değişkenli istatistiksel bir yöntemdir. Faktör analizinin ana amacı; faktör yapısını açığa çıkarmak veya daha önceden tahmin edilen faktör yapısını doğrulamaktır (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010: 177-178).

Girişimcilik Niyeti Ölçeği için KMO ve Bartlett test sonucu (0.890, $\chi^2 = 1983.932$; $df = 120$; $p = .000$) verilerin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir. Analizde, beklentilerimize uygun olarak, dört adet faktöre ulaşılmıştır. İfadeler arasındaki 0.1 farka bakılarak iki ifade (PBC3⁷ ve EI1) analizden çıkarılmıştır. Böylece, yapılan testlerde toplam 18 ifade kullanılmıştır. "Sürdürülebilir bir iş kurmaya hazırım." ifadesi girişimcilik niyeti boyutu altında yer almaktadır. Bunun dışındaki tüm ifadeler doğru faktörler altında toplanmıştır.

2.5.3. Güvenirlilik Analizi

Güvenirlilik analizi, araştırmada kullanılan ölçeğin içsel tutarlılığını belirlemek için yapılır. İçsel tutarlılığı belirlemede kullanılan en yaygın yöntem Cronbach Alpha değeridir (Coşkun, Yıldırım ve Altunışık, 2007: 115). Güvenirlilik analizinde kullanılan " α " değeri ölçek içinde yer alan ifadeler arasındaki korelasyonun ortalaması alınarak hesaplanmaktadır (Bayram, 2017: 194). Araştırmada kullanılan ölçeklerin güvenirlilik değerleri Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2: Ölçeklerin Güvenirlilik Analizleri

Ölçek	Cronbach's Alpha
Kişisel Tutum (PA)	0.82
Öznel Norm (SN)	0.76
Algılanan Davranış Kontrolü (PBC)	0.69
Girişimcilik Niyeti (EI)	0.91

Orijinal ölçeğin güvenirlilik değerleri; $\alpha_{PA} = 0.89$, $\alpha_{SN} = 0.77$, $\alpha_{PBC} = 0.88$ ve $\alpha_{EI} = 0.94$ 'tür. Türkçeye çevirdiğimiz ölçeğin güvenirlilik değerleri $\alpha_{PA} = 0.82$, $\alpha_{SN} = 0.76$, $\alpha_{PBC} = 0.69$ ve $\alpha_{EI} = 0.91$ 'dir. Türkçeye çevrilen ölçeğin tamamının güvenirlilik değeri $\alpha = 0.91$ 'dir. Dolayısıyla, uygulanan ölçek yüksek düzeyde güvenirlilik oranına sahiptir; yani, içsel olarak tutarlıdır.

⁷ PBC3: "Kendi işimi kurma süreciyle baş edebileceğime inanıyorum."

EI1: "Girişimci olabilmek için her şeyi yapmaya hazırım."

2.5.4. Regresyon Analizi

Yükledikleri faktörlere göre ifadelerin ortalamaları alınarak regresyon analizleri yapılmıştır.

Tablo 3: Hipotez-1 İçin Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken: “Girişimcilik Niyeti (EI)”		
Bağımsız Değişkenler	Beta (β)	
Kişisel Tutum (PA)	.483***	
Öznel Norm (SN)	.087*	
Algılanan Davranış Kontrolü (PBC)	.289***	
Düzeltilmiş R ² = .457	F = 71.161	Sig = .000
*** p<.01 ** p<.05 * p<.10		

Tablo 3’te; kişisel tutumun, öznel normun ve algılanan davranış kontrolünün girişimcilik niyeti üzerindeki etkisini incelemektedir. Analizdeki bağımsız değişkenlerin girişimcilik niyetindeki değişkenliği açıklama oranı %45.7’dir. Kurulan modelin F değeri 71.161’dir ve bu da kurulan modelin anlamlı olduğunu bize göstermektedir. Analizden elde edilen sonuçlara göre; kişisel tutum ve algılanan davranış kontrolü %1, öznel norm ise %10 anlamlılık düzeyinde girişimcilik niyetini pozitif yönde etkilemektedir. Bu bağlamda en yüksek beta katsayısına sahip değişken kişisel tutumdur. Bu sonuçlar; H1A, H1B ve H1C hipotezlerini desteklemektedir.

Tablo 4: Hipotez-2 İçin Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken: “Girişimcilik Niyeti (EI)”		
Bağımsız Değişkenler	Beta (β)	
Kişisel Tutum (PA)	.482***	
Öznel Norm (SN)	.088*	
Algılanan Davranış Kontrolü (PBC)	.283***	
SINIF	.026	
Düzeltilmiş R ² = .4575	F = 52.293	Sig = .000
*** p<.01 ** p<.05 * p<.10		

Tablo 4’te, Tablo 3’te kullanılan bağımsız değişkenlere ek olarak; öğrencilerin girişimcilik dersini alıp almadıklarına göre oluşturulan kukla değişken olan SINIF değişkeni de yer almaktadır. SINIF değişkeni; girişimcilik dersini henüz almamış olan 1. ve 2. sınıf öğrencileri için 0, girişimcilik dersini almakta olan 3. sınıf öğrencileri için 1 ve girişimcilik dersini almış olan 4. sınıf öğrencileri için 2 olarak tanımlanmıştır.⁸ Yapılan regresyon analizine göre; girişimcilik dersi almanın, diğer değişkenler sabit tutulduğunda, girişimcilik niyetini etkilemediği görülmüştür.⁹ Buna göre “H2: Öğrencilerin girişimcilik niyetleri; dersi almış, almakta olan ve almamış olmalarına göre farklılık göstermektedir.” hipotezi reddedilmiştir.

Tablo 5: Hipotez-3 İçin Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken: “Girişimcilik Niyeti (EI)”		
Bağımsız Değişkenler	Beta (β)	
Kişisel Tutum (PA)	.483***	
Öznel Norm (SN)	.113**	

⁸ İşletme Bölümü’nün dört yıllık ders planında girişimcilik dersi, üçüncü sınıfın güz döneminde verilmektedir.

⁹ 3. sınıf (dersi almakta olan) öğrencileri dışlanarak yapılan analizde de SINIF kukla değişkeni anlamsız çıkmıştır.

Algılanan Davranış Kontrolü (PBC)	.258***
CİNSİYET	.160***
Düzeltilmiş R ² =.480	F =58.629 Sig=.000
*** p≤.01 ** p≤.05 * p≤.10	

Tablo 5'te, Tablo 3'te kullanılan bağımsız değişkenlere ek olarak; kukla değişken olan CİNSİYET de analize eklenmiştir (1=kadın, 2=erkek). Elde edilen sonuçlara göre; CİNSİYET değişkeni anlamlı ve pozitif bulunmuştur. Diğer bir deyişle; erkek öğrenciler, kadın öğrencilere göre girişimci olmaya daha yatkındır. Buna göre “H3: Öğrenci cinsiyetine göre girişimcilik niyeti farklılık göstermektedir.” hipotezi kabul edilmektedir.

Tablo 6: Hipotez-4 İçin Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı Değişken: “Girişimcilik Niyeti (EI)”	
Bağımsız Değişkenler	Beta (β)
Kişisel Tutum (PA)	.707***
Öznel Norm (SN)	-.096
Algılanan Davranış Kontrolü (PBC)	.249**
HANE HALKI	.133
Düzeltilmiş R ² =.661	F =22.424 Sig=.000
*** p≤.01 ** p≤.05 * p≤.10	

Tablo 6'da Tablo 3'te kullanılan bağımsız değişkenlere ek olarak; kukla değişken olan HANE HALKI kullanılmıştır. Bu değişken; öğrencinin hane halkı içerisinde daha önce girişimcilik faaliyetinde bulunmuş kişiler varsa (anne, baba, kardeşler, diğer) 1, yoksa 0 değerini almıştır. Elde edilen sonuçlara göre; hane halkında girişimci bulunmasının öğrencinin girişimcilik niyetine etkisi görülmemiştir. Ayrıca bu değişkenin eklenmesi, öznel normun katsayısını değiştirip anlamsızlaştırmıştır. Bu durumda “H4: Öğrenci ailelerinde girişimci olup olmasına göre girişimcilik niyeti farklılık göstermektedir.” hipotezi reddedilmiştir.

Sonuç ve Öneriler

Girişimcilik ile ilgili yapılan araştırmalar ekonomik, psikolojik ve sosyolojik alanlarda yapılmış olan teorik çalışmalardan etkilenmiştir. Özellikle bireylerin davranışlarının girişimcilik kavramına etkileri 2000 ve sonrasında literatürde geniş bir yer kaplamaktadır.

İşletme bölümü öğrencilerinin yanıtları doğrultusunda kişisel tutum, öznel norm ve algılanan davranış kontrolünün girişimcilik niyeti üzerinde pozitif etkisinin olduğu görülmüştür. Elde edilen bu sonuç; literatür ile genel olarak uyumludur. Fakat, öznel norm değişkeninin girişimcilik niyetine etkisi hakkında literatürde tutarsız sonuçlar elde edilmiştir. Bu çalışmada bu etki pozitif bulunmasına rağmen, anlamlılık düzeyi diğer değişkenlerin girişimcilik niyeti üzerindeki etkisine kıyasla daha düşüktür. Bu sonuç, örneklem bazında, bireyin girişimcilik kararında sosyal çevresinin fikirlerini önemli bulduğunun; fakat bireysel değerlendirmelerin ve girişimcilik mesleğinin zorluğunun kişinin girişimciliğe olan yatkınlığını daha fazla etkilediğinin göstergesidir. Ayrıca öznel normun sadece girişimcilikle ilgili güçlü gelenekleri olan etnik gruplar için anlamlı olması, kendi içine yönelik girişimcilerin etkisini azaltması, diğer girişimcilik boyutlarıyla ilişkili olması ve kurumsal bir girişim niyetinde bulunma olasılığının daha güçlü bir tahminçisi olabileceğine olan inanç da öznel normun düşük anlamlılık düzeyi için olası açıklamalardan sayılabilir (Krueger, Reilly ve Carsrud, 2000: 424; Zhang ve diğerleri, 2014: 627).

Yalova Üniversitesi İşletme Bölümünde eğitim gören öğrencilerin girişimcilik dersi almış veya almamış olmasının girişimcilik niyeti üzerinde bir etkisi olmadığı görülmüştür. Literatür incelendiğinde girişimcilik dersi almış olmanın girişimcilik niyetini genelde olumlu olarak etkilediği gözlemlense de

elde edilen sonuçlar çeşitlidir. Hernández-Sánchez, Sánchez-García ve Mayens (2019: 29) çalışmasına göre bunun nedeni; sadece yatay kesit bağımlılığı bulunan anketler gibi metodolojik kısıtlar, kontekt farklılıkları, uygulanan yöntemlerin çeşitliliği ve pedagojik müdahaleler, uygulanan ölçeklerin özneliği olarak sıralanabilir. Ayrıca öğrencilerin “girişimci olma” düşüncesinin daha arka planda yer alması, aldıkları girişimcilik eğitiminin gelecekteki hedeflerini tamamen girişimciliğe odaklayacağı yönünde bir bakış açısına sahip olmaması; örneklemimizin bir devlet üniversitesinde işletme okuyan öğrenciler ile sınırlandırıldığı düşünüldüğünde gerçekçidir.

Çalışmada bulunan dikkat çekici bir diğer sonuca göre; cinsiyet, girişimcilik niyeti üzerinde etkilidir ve kadın öğrencilerin girişimcilik niyeti, erkek öğrencilerininkine oranla daha düşüktür. Geçmiş çalışmalara bakıldığında bu durum, olası bir sonuçtur. Arslan'ın (2002:11) çalışmasında erkek öğrencilerin önceliği kendi işini kurmak, kadın öğrencilerin önceliği ise özel sektörde bir işte çalışmak olarak bulunmuştur. Bu durum ayrıca erkek öğrencilerin girişimcilik algısının kadın öğrencilere kıyasla daha farklı olmasından da kaynaklanabilir (Hannes, Maes, Meuleman, Sels ve Debruelle, 2009: 17-18). Kadın ve erkek olarak genelleme yapmanın gelecekte ayrı bir çalışma konusu olabileceği fikri bir yana; kişilik özelliklerinin farklı olması, girişimcilik niyetinin derecesini etkileyebilir (Karabulut, 2016; Azumah, 2019).

Elde edilen diğer bir sonuç; hane halkı içerisinde girişimci bir bireyin bulunup bulunmamasının girişimcilik niyeti üzerinde bir etkisinin olmamasıdır. Kolvereid'e (1996: 54) göre; çekirdek ailenin çalışma hayatının önemli bir kısmında kendi işi ile ilgilenmesinin girişimcilik niyeti üzerinde doğrudan değil, girişimcilik niyetlerinin alt boyutları da göz önünde bulundurularak, dolaylı bir etkisi bulunmaktadır. Özel norm değişkeninin anlamlılık derecesinin çalışmada göreceli olarak düşük olduğu göz önünde bulundurularak, örneklemdeki katılımcıların girişimcilik kararında daha bireysel olarak düşündüğü söylenebilir.

Gelecekteki araştırmalarda, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi bünyesindeki diğer bölümlerin öğrencileri de analize dâhil edilebilir. Ayrıca farklı fakülteler bünyesindeki öğrencilerin (mühendislik, hukuk ve güzel sanatlar) girişimcilik niyetleri karşılaştırılabilir. Özellikle farklı fakülteler bazında yapılacak olan incelemeler, girişimcilik eğitimi üniversitede ders olarak almanın niyeti nasıl etkilediğinin analizi açısından daha yol gösterici olacaktır.

Kültürel farklılıklar açısından yapılacak olan karşılaştırmalar da ilgi çekici bir çalışma konusu olabilir. Burada farklı üniversitelerin öğrencileri ele alınabilir. Ayrıca aynı ölçeğin farklı dönemlerde yapılması da ülkedeki öğrencilerin girişimcilik düzeylerinin değişimini izlemek açısından fikir verici olabilir.

Etkileşim terimlerinin analize dahil edilmesi, dolaylı ilişkileri göz önüne sermek açısından daha doğru olabilir. İleriki çalışmalarda, örneğin, cinsiyeti kadın / erkek olup ve hane halkında bir girişimci olması değişkeni analize dahil edilebilir.

Kişilik özelliklerinin girişimcilik niyetini etkileyebileceği düşüncesinden hareketle; katılımcıların kişisel özellikleri, ayrı bir ölçek yardımıyla analize dahil edilebilir. Bu sayede örneğin, risk-sever ve dışa dönük bir bireyin girişimcilik niyeti hakkında fikir sahibi olabiliriz.

Bu çalışmanın belki de en kilit sonucu, girişimcilik dersinin örneklemdeki katılımcı öğrencilerin girişimcilik niyetini anlamlı olarak etkilememesidir. Öğrencilerin girişimcilik niyetini artırmak, onları belli kalıpların ötesine taşımak için girişimcilik dersi ve genel eğitimi adına iyileştirmeler ve düzenlemeler yapılabilir. Eğitimin içeriğinde yapılacak değişiklikler yardımıyla öğrencilere birer girişimci olma niyeti aşılanabilir. Örneğin zorunlu veya gönüllü staj uygulamalarında girişimciliğin teşvik edilmesi, öğrencilere paneller yardımıyla girişimciler ile tanışma ve onların deneyimlerinden faydalanma şansının sağlanması, ülke çapında girişimciliği destekleyen kurumlar ile üniversiteler arasında iş birliğinin sağlanarak gerekli ekonomik katkıların bu yönde artırılması; öğrencilerin birer girişimci olma konusundaki niyetlerinde daha etkin birer rol oynayabilir.

Çalışmada elde edilen diğer çarpıcı bir sonuç, kadın öğrencilerin girişimcilik konusunda erkek öğrencilerininkine kıyasla daha isteksiz olmalarıdır. Kadın öğrencilerin girişimcilik algılarının artırılması

adına eğitimler düzenlemek ve girişimcilik dersi / eğitimi kapsamında yapılması vurgulanan panellere kadın girişimcileri çağırarak, bu bağlamda olumlu sonuçlar sağlayacaktır.

Kaynakça

- Ajzen, I. (1991). The Theory of Planned Behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179-211.
- Ajzen, I. (2001). Nature and Operation of Attitudes. *Annual Review of Psychology*, 52(1), 27-58.
- Ajzen, I. (2002). Perceived Behavioral Control, Self-Efficacy, Locus of Control and the Theory of Planned Behavior. *Journal of Applied Social Psychology*, 32, 1-20.
- Alparslan, A.M., Taş, M.A. ve Yastıoğlu, S. (2017). Girişimcilik Niyeti Eğitimle mi Artar Yoksa Kültürel Değerlerle mi Açıklanır?. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(21), 148-161.
- Arslan, K. (2002). Üniversiteli Gençlerde Mesleki Tercihler ve Girişimcilik Eğilimleri. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 6, 1-11.
- Autio, E., H. Keeley, R., Klofsten, M., GC Parker, G. ve Hay, M. (2001). Entrepreneurial Intent among Students in Scandinavia and in the USA. *Enterprise and Innovation Management Studies*, 2(2), 145-160.
- Avrupa Komisyonu (Europa Commission) (2013), Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions Entrepreneurship 2020 Action Plan: Reigniting the Entrepreneurial Spirit in Europe. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52012DC0795&from=EN> (06.03.2020).
- Avrupa Komisyonu (Europa Commission), Entrepreneurship and Small and Medium-Sized Enterprises (SMEs): What the European Commission Does for SMEs: Supports Entrepreneurship. Retrieved from https://ec.europa.eu/growth/smes_en (08.02.2022).
- Azumah, S. K. (2019, May). The Effect of Entrepreneurial Characteristics on Entrepreneurial Intention. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Commerce University.
- Bayram, N. (2017). Sosyal Bilimlerde SPSS ile Veri Analizi. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Bird, B. (1988). Implementing Entrepreneurial Ideas: The Case for Intention. *Academy of Management Review*, 13(3), 442-453.
- Coşkun, R., Yıldırım, E. ve Altunışık, R. (2007). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: SPSS Uygulamalı. Adapazarı: Sakarya Yayıncılık.
- Çetinkaya Bozkurt, Ö. (2014). Planlanmış Davranış Teorisi Çerçevesinde Öğrencilerin Girişimci Olma Niyetlerinin İncelenmesi. *Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 27-47.
- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2010). Sosyal Bilimler için Çok Değişkenli İstatistik: SPSS ve LISREL Uygulamaları. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

- Ekici, E. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimini Belirlemede Planlanmış Davranışlar Teorisi ve Girişimcilik Eğitiminin Rolü. (Yüksek Lisans Tezi). T.C. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim ve Organizasyon Anabilim Dalı, Adana.
- Fidan, Y., Çetin, S. ve Yurdasever, E. (2021). İşletme Lisans Öğrencilerinde Girişimcilik Düşüncesinin Değişimi: 2005 ve 2020 Karşılaştırması. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 10(1), 506-536.
- Fragoso, R., Rocha-Junior, W. and Xavier, A. (2020). Determinant Factors of Entrepreneurial Intention among University Students in Brazil ve Portugal. Journal of Small Business and Entrepreneurship, 32(1), 33-57.
- Gün Eroğlu, Ş. ve Avcı, U. (2021). Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğilimleri Üzerine Boylamsal Bir Araştırma. İşletme Araştırmaları Dergisi, 13(4), 3607-3621.
- GEM, Global Entrepreneurship Monitor. (2021). 2020/2021 Global Report. Retrieved from <https://www.gemconsortium.org/reports/latest-global-report> (02.02.2022).
- Gençay, E. (2017). Kişilik Özelliklerinin Girişimcilik Niyetine Etkisi: Bir Araştırma. (Yüksek Lisans Tezi). T.C. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Hannes, L., Maes, J., Meuleman, M., Sels, L., & Debruelle, J. (2009). Gender Effect of Entrepreneurial Intentions: A TPB Multi-Group Analysis at Factor and Indicator Level. Academy of Management Annual Meeting. Chicago: Academy of Management.
- Hernández-Sánchez, B. R., Sánchez-García, J. C., & Mayens, A. W. (2019). Impact of Entrepreneurial Education Programs on Total Entrepreneurial Activity: The Case of Spain. Administrative Sciences, 9(1), 25-40.
- Kalkan, A. (2011). Kişisel Tutum, Öznel Norm ve Algılanan Davranış Kontrolünün Girişimcilik Niyeti Üzerindeki Etkisi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama. Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (14), 189-206.
- Karabulut, A. T. (2016). Personality Traits on Entrepreneurial Intention. Procedia - Social and Behavioral Sciences, 229, 12-21.
- Kolvereid, L. (1996). Prediction of Employment Status Choice Intentions. Entrepreneurship Theory and Practice, 21(1), 47-58.
- Krueger, N.F. (1993). The Impact of Prior Entrepreneurial Exposure on Perceptions of New Venture Feasibility and Desirability. Entrepreneurship Theory and Practice, 18(1), 5-21.
- Krueger, N.F. (2000). Competing Models of Entrepreneurial Intentions. Journal of Business Venturing, 15(5-6), 411-432.
- Liñán, F., Rodríguez-Cohard, J. C. and Rueda-Cantuche, J. M. (2011). Factors Affecting Entrepreneurial Intention Levels: A Role for Education. International Entrepreneurship and Management Journal, 7(2), 195-218.
- Liñán, F. and Chen, Y. W. (2009). Development and Cross-Cultural Application of a Specific Instrument to Measure Entrepreneurial Intentions. Entrepreneurship Theory and Practice, 33(3), 593-617.
- Maresch, D., Harms, R., Kailer, N. and Wimmer-Wurm, B. (2016). The Impact of Entrepreneurship Education on the Entrepreneurial Intention of Students in Science and Engineering versus Business Studies University Programs. Technological Forecasting and Social Change, 104, 172-179.
- Memduhoğlu, H. B. ve Şahin, M. (2017). Öğretmen Adaylarının Girişimcilik Düzeylerinin İncelenmesi. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 6(1), 297-307.
- Ozaralli, N. and Rivenburgh, N.K. (2016). Entrepreneurial Intention: Antecedents to Entrepreneurial Behavior in the U.S.A. and Turkey. Journal of Global Entrepreneurship Research, 6(3), 1-32.
- Özdemir, P. (2016). Girişimcilik Eğitimi ve Üniversitelerimiz. Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 11(1), 224-240.

- Özdemir, Ş. (2019). Memurluğa Odaklanmış Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Eğitimi Hakkındaki Görüşlerine Yönelik Nitel Bir Araştırma. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 21(37), 101-114.
- Pihie, Z. A. L. (2009). Entrepreneurship as a Career Choice: An Analysis of Entrepreneurial Self-Efficacy and Intention of University Students. *European Journal of Social Sciences*, 9(2), 338-349.
- Shapero, A. and Sokol L. (1982). The Social Dimensions of Entrepreneurship. In C.A. Kent, D.L. Sexton, & K.H. Vesper (Ed.). *Encyclopedia of Entrepreneurship*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall, 72-90.
- Souitaris, V., Zerbinati, S. and Al-Laham, A. (2007). Do Entrepreneurship Programmes Raise Entrepreneurial Intention of Science and Engineering Students? The Effect of Learning, Inspiration and Resources. *Journal of Business Venturing*, 22(4), 566-591.
- Tuygun Toklu, A. (2020). Genç Üniversite Öğrencilerinin Girişimcilik Niyeti Üzerinde Planlı Davranış Teorisi ile Birlikte Fırsatları Görme ve Teşvik Desteğinin Etkisi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(3), 753-762.
- Uslan, B. (2019). Girişimcilik Eğitiminin Girişimcilik Niyeti Üzerindeki Etkisinin Planlanmış Davranışlar Teorisine Göre Değerlendirilmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Wang, C. K. and Wong, P. K. (2004). Entrepreneurial Interest of University Students in Singapore. *Technovation*, 24(2), 163-172.
- Yelkikalan, N., Akatay, A., Yıldırım, H. M., Karadeniz, Y., Köse, C., Koncagül, Ö. ve Özer, E. Dünya ve Türkiye Üniversitelerinde Girişimcilik Eğitimi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2010(2), 51-59.
- Zhang, Y., Duysters, G. and Cloudt, M. (2014). The Role of Entrepreneurship Education as a Predictor of University Students' Entrepreneurial Intention. *International Entrepreneurship and Management Journal*, 10(3), 623-641.